

Türk veteriner hekimliği öğretiminde doğum ve jinekoloji üzerine bir araştırma*

Özgül KÜÇÜKASLAN¹, R. Tamay BAŞAĞAÇ GÜL²

¹ Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji AD, Diyarbakır; ²Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji AD, Ankara.

Özet: Türkiye’de veteriner hekimliği alanında ilk doğum ve jinekoloji dersi, Askeri Veteriner Okulunda 1873 yılında verilmeye başlandı. İlk Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü ise 1952 yılında Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinde kuruldu. Türk veteriner hekimliğinde doğum ve jinekoloji tarihine ilişkin bilgiler veren sınırlı sayıda çalışma saptandı. Bu araştırma, Türkiye’de veteriner doğum ve jinekolojinin tarihsel gelişimini sayısal verilerle ortaya koymak ve veteriner hekimliği tarihi ve bilim tarihi alanlarına katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirildi. Araştırmanın ana verileri, veteriner fakültelerinin doğum ve jinekoloji anabilim dallarında görev yapmış/yapmakta olan öğretim elemanlarından bilgi derleme formları aracılığıyla toplandı; konuyla ilgili arşiv belgelerinden de yararlanıldı. Verilerin analizinden, veteriner fakültelerinin doğum ve jinekoloji anabilim dallarında Nisan 2011 tarihine kadar toplam 86 öğretim üyesinin görev yaptığı belirlendi. Fakültelerin müfredatlarında doğum ve jinekoloji derslerinin zorunlu dersler arasında yer aldığı; ancak ders dönemleri ile saatleri açısından bir örneğin bulunmadığı görüldü. Bu alana yönelik lisansüstü eğitimin 15 sağlık bilimleri enstitüsünde sürdürüldüğü ve 1982-2011 yılları arasında toplam 200 öğrencinin mezun olduğu saptandı. Alanla ilgili, akademik düzeyde toplam 27 kitap ve 1580 bilimsel makalenin yayımlandığı; ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda 1117 bildirinin sunulduğu ve toplam 320 projenin tamamlandığı belirlendi. Bu tablo, Türk veteriner hekimliğinde doğum ve jinekolojinin eğitim-öğretim araştırma ve yayın faaliyetleri açısından, kendi içinde sürekli bir büyüme ve gelişme içinde olduğunu ortaya koydu.

Anahtar sözcükler: Doğum ve jinekoloji, Türkiye, veteriner hekimliği eğitimi, veteriner tarihi.

A study on the obstetrics and gynaecology in Turkish veterinary education

Summary: In Turkey, the first course on veterinary obstetrics and gynaecology was provided in the Military Veterinary School in 1873. The first Department of Veterinary Obstetrics and Gynaecology was established in the Veterinary Faculty of Ankara University in 1952. There are limited publications, which give general information about the history of obstetrics and gynaecology in Turkish veterinary medicine. This study was carried out to provide numerical data on the historical development of Turkish veterinary obstetrics and gynaecology and to contribute to the fields of veterinary history and history of science. The main data of this study were collected with data collection forms obtained from the academic staff studying/studied in the departments of veterinary obstetrics and gynaecology of veterinary faculties. Related archive documents were also used. By analysis of the data, it was determined that totally 86 academicians have carried out their duties in the departments of veterinary obstetrics and gynaecology until April 2011. Veterinary obstetrics and gynaecology courses have compulsorily taken place in the curriculum of veterinary faculties; nonetheless there were no uniformities in the semesters and credits of these courses. The graduate education in this field was carried out by 15 graduate schools of health sciences and totally 200 students were graduated between the years 1982 and 2011. Totally 27 books and 1580 scientific articles were published, 1117 paper were presented in the national and international scientific meetings and 320 projects were carried out in this field. This picture has presented that veterinary obstetrics and gynaecology in Turkish veterinary medicine is in constant growth and development from the point of education, research and publication activities.

Key words: Obstetrics and gynaecology, Turkey, veterinary education, veterinary history.

Giriş

Türkiye’de veteriner hekimliği alanında ilk doğum ve jinekoloji dersi, Askeri Veteriner Okulunda 1873 yılından itibaren Muallim Minas Bey tarafından “Fenn-i

Vilâde-i Baytarîyye” [*Veteriner Doğum Bilgisi*] adı altında verilmeye başlandı. Alanın ilk ders kitabı yine Minas Bey tarafından Fransızcadan çevrilerek 1902’de yayımlandı (4, 7). İlk Doğum Bilgisi ve Jinekoloji

* Bu makale, ilk yazarın; ikinci yazarın danışmanlığında tamamladığı Doktora Tezi’nden üretildi.

Kürsüsü ise Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinde 1952 yılında kuruldu (4). Çeşitli yayınlarda (4, 5, 6), Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji tarihine ilişkin kimi bilgilere yer verilmiş ise de konuyu bütünsel olarak ele alan detaylı bir çalışma saptanmadı. Bu araştırma, Türk veteriner hekimliğinde doğum ve jinekolojinin tarihsel gelişimini, eğitim-öğretim, akademik kadro, bilimsel araştırma ve yayın faaliyetlerine ilişkin sayısal verilerle ortaya koymak ve özelde veteriner hekimliği tarihine genelde ise bilim tarihine katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirildi.

Materyal ve Metot

Çalışmanın verileri, Nisan 2011 tarihine kadar Türkiye’de mevcut veteriner fakültelerinin doğum ve jinekoloji anabilim dallarında (AD) görev yapmış/ yapmakta olan öğretim elemanlarından bilgi derleme formları aracılığı ile toplandı. Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalının, sağlık bilimleri enstitülerinin (SBE) ve veteriner fakültelerinin arşivlerinden elde edilen orijinal dokümandan da yararlanıldı. Veriler, Microsoft Excel 2007

Programı ile elektronik ortama aktarıldı ve sonuçlar tablolar halinde gösterilerek yorumlandı. Arşiv belgelerinin künnyeleri dipnotlar halinde gösterildi.

Bulgular

Veteriner doğum ve jinekoloji alanına ilişkin olarak bilgi derleme formları ve arşiv belgeleri ile elde edilen veriler dört başlık altında aşağıda sunuldu.

Lisans eğitimi: Türkiye’de eğitim-öğretim etkinliklerini sürdüren veteriner fakültelerinin kuruluş ve eğitim öğretime başlama yılları; doğum ve jinekoloji AD’lerinin kuruluş yılları, lisans derslerinin yarıyılları ve zorunlu/seçmeli nitelikleri Tablo 1’de gösterildi. Veteriner fakültelerinin tamamında doğum ve jinekoloji AD’lerinin bulunduğu; AD zorunlu derslerinin 5, 6, 7, 8, 9 ve 10’uncu yarıyıllarda haftada 3 veya 4 saat teorik olarak verildiği, uygulamaların ise haftada 6-8 saat arasında değişen klinik dersleri içerisinde yaptırıldığı saptandı. Mevcut 17 doğum ve jinekoloji AD’den 9’u tarafından seçmeli derslerin de verildiği; en fazla seçmeli dersin - alan dışı konuları içerenler de dahil - Mustafa Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesinin ders programında yer aldığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1: Veteriner fakültelerinin kuruluş ve faaliyete geçiş yılları, doğum ve jinekoloji AD’lerinin kuruluş yılları, lisans derslerinin yarıyılları ve zorunlu/seçmeli nitelikleri.

Table 1: The establishment and operation years of veterinary faculties, the foundation years of the departments of obstetrics and gynaecology, the terms of undergraduate courses and their mandatory/selective qualifications.

Veteriner Fakültesi (VF)	Kuruluş (faaliyete geçiş) Yılı	AD Kuruluş Yılı	Lisans Dersleri	Z/S*	Yarıyıl (1-10) (T/P)**
Ankara Üniversitesi VF	1842(1842)	1952	Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Klinik	Z	8(4/0)
			Intern Eğitimi	Z	8(0/8)
			Süt İneklerinde Meme Sağlığı Programları	Z	9(0/32) ve 10(0/32)
			ReproduktifBiyoteknoloji Uygulama Alanları	S	8(1/0)
			Doğum ve Jinekolojide Alternatif Tedavi Yöntemleri	S	8(1/0)
			Karnivorlarda Genital Organ Tümörleri	S	8(1/0)
			Doğum Bilgisi ve Jinekoloji I	Z	7(1/8)
Fırat Üniversitesi VF	1970(1970)	1970	Doğum Bilgisi ve Jinekoloji II	Z	8(2/8)
			Doğum Bilgisi ve Jinekoloji III	Z	9(2/8)
			Intern Eğitimi	Z	? ***
			Klinik I	Z	7(0/8) ve 8(0/8)
			Klinik II	Z	9(0/8)
			Pet Hayvanlarında Doğum Bilgisi ve Jinekoloji	S	7(1/0) ve 8(1/0)
			Doğum Bilgisi ve Jinekoloji I	Z	7(3/0)
İstanbul Üniversitesi VF	1972(1972)	1973	Doğum Bilgisi ve Jinekoloji II	Z	8(4/0)
			Klinik, Patoloji ve Gıda Uygulaması	Z	7(0/6) ve 8(0/6)
			Intern Eğitimi	Z	?
			Doğum ve Jinekoloji I	Z	7(3/0)
Uludağ Üniversitesi VF	1978(1978)	1978	Doğum ve Jinekoloji II	Z	8(2/0)
			Klinik Uygulama	Z	8(0/8)
			Klinik Uygulama	Z	9(0/8)
			Kliniğe Giriş (Ortak Ders)	Z	5(2/2)
			Sürü Sağlığı ve Yönetimi (Ortak Ders)	?	7(3/0)
			Gözetilen Çalışma	Z	7(0/2) ve 8(0/2)
			Gözetilen Çalışma	Z	5(0/2)
			Mesleki Uygulama	S	3(0/2)

			Mesleki Uygulama	S	2(0/2)
			Ruminantlarda Doğum ve Jinekoloji	S	7(2/0)
			Küçük Hayvanlarda Doğum ve Jinekoloji	S	8(2/0)
			Atlarda Doğum ve Jinekoloji	Z	7(1/1)
			Intern Eğitimi Çiftlik Hayvanları Grubu	Z	10(0/24)
			Intern Eğitimi Küçük Hayvan Grubu	Z	10(0/32)
Selçuk Üniversitesi VF	1982(1982)	1982	Doğum I	Z	7(2/8)
			Doğum II	Z	8(3/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	8(1/0)
			Intern Eğitimi	Z	9(20/20) ve 10(20/20)
Yüzüncü Yıl Üniversitesi VF	1982(1983)	?	Doğum Bilgisi ve Jinekoloji I	Z	5(2/0)
			Klinik	Z	5(0/?)
			Doğum Bilgisi ve Jinekoloji II	Z	8(3/0)
			Meme Hastalıkları	Z	6(1/0)
			Klinik	Z	8(0/8)
			Reproduktif Biyoteknoloji	S	7(1/0)
Kafkas Üniversitesi VF	1982(1985)	?	Meme Sağlığı ve Hastalıkları	S	8(1/0)
			Doğum ve Jinekoloji I	Z	7(2/0)
			Klinik (Doğum, Cerrahi, İç Hastalıkları)	Z	7(0/8) ve 8(0/8)
			Doğum ve Jinekoloji II	Z	8(2/0)
			Neonatal Hastalıklar	S	8(1/0)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	S	8(1/0)
Adnan Menderes Üniversitesi VF	1987(1993)	1993	Intern Eğitimi	Z	9(0/64) ve 10(0/64)
			Doğum Bilgisi	Z	7(3/0)
			Jinekoloji	Z	8(4/0)
			Klinik	Z	7(0/6) ve 8(0/6)
Dicle Üniversitesi VF	1992(1993)	1994	Klinik	Z	9(0/8)
			Intern Eğitimi	Z	10(0/20)
			Doğum Bilgisi	Z	7(4/0)
			Jinekoloji	Z	8(4/0)
			Klinik Uygulama	Z	7(0/8) ve 8(0/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	9(2/0)
Erciyes Üniversitesi VF	1992(1995)	?	Klinik Uygulama	Z	9(0/8)
			Intern Eğitimi	Z	10(15/15)
			Doğum ve Jinekolojiye Giriş I	Z	5(1/0)
			Doğum ve Jinekolojiye Giriş II	Z	6(1/0)
			Klinik	Z	6(0/2)
			Doğum Bilgisi	Z	7(2/0)
			Klinik	Z	7(2/0)
			Kedi ve Köpeklerde Kontraseptif Metotlar	S	7(1/0)
			Jinekoloji	Z	8(4/0)
			Klinik	Z	8(0/8)
Laboratuvar Hayvanlarında Üreme ve Sorunları	S	8(1/0)			
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi VF	1992(1996)	1992	Embriyo Transferi	S	8(1/0)
			Doğum ve Jinekolojiye Giriş	Z	6(2/0)
			Klinik Uygulama II	Z	6(0/4)
			Doğum ve Jinekoloji I	Z	7(2/0)
			Klinik ve Et Hij. Uyg. I	Z	7(0/8)
			Doğum ve Jinekoloji II	Z	8(2/0)
			Klinik ve Et Hij. Uyg. II	Z	4(0/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	9(1/0)
			Klinik ve Et Hij. Uyg. II	Z	9(0/8)
			Klinik Doğum ve Jinekoloji	Z	10(1/2)
Kırıkkale Üniversitesi VF	1992(1998)	?	Doğum ve Jinekolojiye Giriş	Z	6(2/0)
			Klinik Uygulamaları	Z	6(0/6)
			Doğum ve Jinekoloji I	Z	7(2/0)
			Doğum ve Jinekoloji II	Z	8(2/0)
			Klinik	Z	7(0/8) ve 8(0/8)
			Doğum	Z	10(4/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	9(1/0)
Klinik Uygulamaları	Z	9(0/8)			

Mustafa Kemal Üniversitesi VF	1992(1999)	1992	Klinik Uygulamalar I	Z	5(0/4) ve 6(0/4)
			Doğum ve Jinekoloji I	Z	7(3/0)
			Klinik Uygulamalar II	Z	7(0/8)
			Doğum ve Jinekoloji II	Z	8(2/0)
			Klinik Uygulamalar III	Z	8(0/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	8(1/0)
			Klinik Uygulamalar IV	Z	9(0/8)
			Çiftlik Hayvanlarında Doğum ve Jinekoloji	S	9(1/0)
			Küçük Hayvanlarda Doğum ve Jinekoloji	S	9(1/0)
			Mastitis Kontrol Programları	S	9(1/0)
			Veteriner Hekimlikte Klinik Yönetimi	S	9(1/0)
			Çiftlik ve Pet Hayvanlarında Jinekolojik Ultrasonografi	S	9(1/0)
			Sütçü İşletmelerde Sürü Fertilite İdaresi	S	9(1/0)
			Doğa Fotoğrafçılığı	S	9(1/0)
Yaban Hayatı Ekolojisi	S	9(1/0)			
Harran Üniversitesi VF	1995(1995)	1995	Doğum Bilgisi ve Jinekoloji	Z	8(4/0)
			Klinik	Z	8(0/6)
			Süt İneklerinde Meme Sağlığı Kontrol Programları	S	8(1/0)
			Kısıraklarda Reprodüktif Fizyoloji ve Ultrasonografi	S	8(1/0)
			Intern Eğitimi	Z	9(0/32)ve 10(0/32)
			Intern Eğitimi (aftan gelen öğrenciler)	Z	9(16/16)ve10(16/16)
Afyon Kocatepe Üniversitesi VF	1995(1997)	1995	Doğum ve Jinekoloji I	Z	7(2/0)
			Klinik Uygulama I	Z	7(0/4)
			Doğum ve Jinekoloji II	Z	8(3/0)
			Klinik Uygulama II	Z	8(0/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	8(1/0)
			Doğum ve Jinekolojide Ultrasonografinin Kullanımı	S	7(1/0)
			Mastitis Kontrol Programları	S	8(1/0)
			Reprodüktif Biyoteknoloji	S	8(1/0)
Reprodüktif Kontrol Programları	S	8(1/0)			
Ondokuz Mayıs Üniversitesi VF	1995(2003)	2003	Doğum Bilgisi	Z	7(2/0)
			Jinekoloji	Z	8(2/0)
			Klinik Uygulama I	Z	7(0/8)
			Klinik Uygulama II	Z	8(0/8)
			Meme Hastalıkları	Z	9(1/0)
			Klinik Uygulama III	Z	9(0/8)
Klinik Uygulama IV	Z	10(0/12)			
Atatürk Üniversitesi VF	1997(2000)	2000	Doğum Bilgisi	Z	7(3/0)
			Jinekoloji	Z	8(3/0)
			Klinik Uygulama	Z	8(0/8)
			Meme Sağlığı ve Hastalıkları	Z	9(2/0)
			Klinik	Z	9(0/8)
Olgunlaşma Eğitimi	Z	10(4/4)			

*Z/S: Zorunlu/Seçmeli, ** (T/P): (Teorik/Pratik), ***?: geribildirim olmadı.

Lisansüstü eğitim: Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji alanında ilk doktora tezinin; Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE) Veteriner Fakültesi Cerrahi Kürsüsünde görev yapan Hüseyin Erk tarafından 1946 yılında tamamlandığı; Hüseyin Erk’ten sonra, 1982 yılına kadar bu alanda 9 kişinin daha doktor unvanı aldığı saptandı.^{1,2} *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlık Bilimleri Uzmanlık Yüksek Okulunda* ise doğum ve jinekoloji uzmanlığımı tamamlayan 5 kişinin tez bilgilerine ulaşıldı.³

Lisansüstü eğitimin, SBE’lerin çatısı altına alındığı 1982 yılından Nisan 2011’e kadar enstitülerin veteriner doğum ve jinekoloji yüksek lisans (YL) ve doktora programlarının açıldığı yıllar ile mezun sayıları Tablo 2’de gösterildi. İlgili süreçte, bu alanda YL programı olan enstitü sayısının 12’ye; doktora programı olan enstitü sayısının ise 11’e ulaştığı belirlendi. SBE’lerin 8’inde hem YL hem de doktora; 4’ünde yalnızca YL ve 3’ünde de yalnızca doktora programlarında eğitim verildiği; 2 SBE’de ise alana yönelik lisansüstü programın henüz bulunmadığı görüldü. Enstitülerin veteriner doğum ve jinekoloji lisansüstü programlarından 1982-Nisan 2011 yılları arasında, 56’sı YL ve 144’ü doktora programlarından toplam 200 öğrencinin mezun olduğu; en fazla mezunun (22 YL ve 71 doktora programı mezunu) Ankara Üniversitesi SBE’den verildiği saptandı (Tablo 2).

¹ Özlük dosyaları, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanlık arşivi.

² Doktora Tezleri, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji AD kütüphanesi.

³ Uzmanlık Tezleri, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanlık arşivi.

Tablo 2: SBE'lerin veteriner doğum ve jinekoloji lisansüstü programları ve mezun sayıları (1982-Nisan 2011).

Table 2: Graduate programmes of veterinary obstetrics and gynaecology of the Graduate Schools of Health Sciences and the number of graduates (1982-April 2011).

SBE	Programların Açılma Yılları YL / Doktora	YL Programı Mezunları	Doktora Programı Mezunları	Toplam
Ankara Üniversitesi SBE	1995/1982	22	71	93
Fırat Üniversitesi SBE	- /1985	-	14	14
İstanbul Üniversitesi SBE	- /1982	-	29	29
Uludağ Üniversitesi SBE	- /1989	-	10	10
Selçuk Üniversitesi SBE	1989/1989	1	18	19
Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE	1992/2005	10	-	10
Kafkas Üniversitesi SBE	2009/2011	1	-	1
Adnan Menderes Üniversitesi SBE	2005/2008	1	-	1
Dicle Üniversitesi SBE	- / -	-	-	-
Erciyes Üniversitesi SBE	2001/2004	9	1	10
MAE Üniversitesi SBE	2011/ -	-	-	-
Kırıkkale Üniversitesi SBE	- / -	-	-	-
Mustafa Kemal Üniversitesi SBE	2006/ -	4	-	4
Harran Üniversitesi SBE	2001/ -	2	-	2
Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE	2003/2005	6	1	7
Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE	2010/2008	-	-	-
Atatürk Üniversitesi SBE	2009/-	-	-	-
Toplam		56	144	200

Tablo 3: Veteriner fakültelerinin doğum ve jinekoloji anabilim dallarında görev yapmış/yapmakta olan öğretim üyeleri (1952-Nisan 2011).

Table 3: The academicians studying/studied at the departments of veterinary obstetrics and gynaecology of veterinary faculties (1952-April 2011).

Veteriner Fakültesi (VF)	Yrd. Doç.	Doç.	Prof.	Toplam
1 Ankara Üniversitesi VF	-	1	11	12
2 Fırat Üniversitesi VF	1	2	5	8
3 İstanbul Üniversitesi VF	1	3	6	10
4 Uludağ Üniversitesi VF	1	3	2	6
5 Selçuk Üniversitesi VF	-	2	5	7
6 Yüzüncü Yıl Üniversitesi VF	-	1	2	3
7 Kafkas Üniversitesi VF	1	3	-	4
8 Adnan Menderes Üniversitesi VF	3	-	1	4
9 Dicle Üniversitesi VF	2	2	-	4
10 Erciyes Üniversitesi VF	3	1	1	5
11 Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi VF	2	2	-	4
12 Kırıkkale Üniversitesi VF	2	1	-	3
13 Mustafa Kemal Üniversitesi VF	3	-	-	3
14 Harran Üniversitesi VF	2	-	-	2
15 Afyon Kocatepe Üniversitesi VF	1	1	1	3
16 Ondokuz Mayıs Üniversitesi VF	4	-	1	5
17 Atatürk Üniversitesi VF	1	1	1	3
Toplam	27	23	36	86

* Bilgilendirme formlarından, bu öğretim üyelerinden dördü-nün vefat ettiği üçün emekliye ayrıldığı, beş öğretim üyesi-nin ise çeşitli akademik aşamalarda görev yaptıkları AD'den ayrıldıkları saptandı.

Tablo 4. Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji alanında yayımlanan kitaplar (1842-Nisan 2011).
Table 4. Veterinary obstetrics and gynaecology books published in Turkey (1842-April 2011).

Yıllar	Kitap Sayıları
1842-1922	1
1923-1932	2
1933-1952	2
1953-1980	9
1981-2011	13
Toplam	27

Akademik kadro: Türkiye’de ilk Doğum ve Jinekoloji Kürsüsünün kurulduğu 1952 yılından Nisan 2011’e kadar, veteriner fakültelerinde, bu bölümün kadrosunda 74’ü halen aktif olmak üzere 86 öğretim üyesinin görev yaptığı saptandı. Bu kadronun veteriner fakültelerine göre dağılımı Tablo 3’te verildi.

Bilimsel araştırma ve yayın faaliyetleri: Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji alanında 1902 - Nisan 2011 arasında yayımlanan akademik nitelikli kitapların yıllara göre dağılımı Tablo 4’te verildi. Bilgilendirme formlarından, bu kitaplardan 10’unun başvuru, 8’inin

Tablo 5: Veteriner doğum ve jinekoloji alanındaki bilimsel araştırmaların yıllara göre dağılımı (1842-Nisan 2011).
Table 5: Distribution of the scientific researches in the field of veterinary obstetrics and gynaecology (1842-April 2011).

Yıllar	Makale		Bildiri	
	Ulusal	Uluslararası	Ulusal	Uluslararası
1842-1939	13	-	-	-
1940-1949	5	-	-	-
1950-1959	13	-	-	-
1960-1969	26	-	-	-
1970-1979	52	1	-	-
1980-1989	91	9	26	5
1990-1999	360	55	140	48
2000-2011	388	567	649	249
Toplam	948	632	815	302
Genel Toplam		1580		1117

Tablo 6: Veteriner doğum ve jinekoloji alanındaki projeler ve destekleyen kurumlar (1952-Nisan 2011).
Table 6: The projects on the field of veterinary obstetrics and gynaecology and supporting institutions (1952-April 2011).

Destekleyen Kurum	Proje Sayısı
1 Adnan Menderes Üniversitesi	7
2 Afyon Kocatepe Üniversitesi	14
3 Ankara Üniversitesi	34
4 Atatürk Üniversitesi	12
5 Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)	14
6 Dicle Üniversitesi	5
7 Erciyes Üniversitesi	21
8 Fırat Üniversitesi	11
9 Harran Üniversitesi	5
10 İstanbul Üniversitesi	10
11 Kafkas Üniversitesi	16
12 Kırıkkale Üniversitesi	7
13 Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	6
14 Mustafa Kemal Üniversitesi	14
15 Ondokuz Mayıs Üniversitesi	4
16 Selçuk Üniversitesi	21
17 Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)	23
18 Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	47
19 Uludağ Üniversitesi	7
20 Yurt Dışı	14
21 Yüzüncü Yıl Üniversitesi	22
22 Diğer (TARP, Türkiye İş Kurumu, Köy-Koop Burdur Birliği, Erzurum Valiliği, İl Tarım Müdürlüğü, Yem Fabrikaları, Türkiye İş Bankası, Tareks, Egevet, Veteriner ve Tarım İlaçları Anonim Şirketi, Pfizer, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı, Erzurum Ticaret Borsası, Mevlana Kalkınma Ajansı, Türk Dil Kurumu)	6
Toplam	320

ders ve 9'unun da yardımcı ders kitabı olduğu; 2'sinin çeviri, 20'sinin ise orijinal nitelik taşıdığı; 1'in doçentlik tezinden, 4'ünün de doktora tezinden üretildiği tespit edildi. Bu alanda çalışan öğretim üyelerinin, 1902-2011 yılları arasında bölüm yazarı olarak katkıda buldukları - 2'si yabancı dilde, 9'u orijinal, 2'si çeviri olmak üzere - toplam 12 eser belirlendi. Alanın öğretim üyelerine ait bilimsel makale ve bildirilerin yıllara göre dağılımı Tablo 5'te; projelerin, destekleyen kurumlara göre dağılımı ise Tablo 6'da verildi.

Tartışma ve Sonuç

Türk veteriner hekimliğinde doğum ve jinekoloji çalışmaları her ne kadar bilimsel veteriner hekimliğin başlamasından (1842) itibaren akademik düzeyde uygulama alanı bulduysa (4) da bu daldaki kurumsallaşmanın, 1952 yılında ilk Doğum ve Jinekoloji Kürsüsünün yapılandırılmasından sonra gerçekleştiği söylenebilir.

Veteriner fakültelerinin tamamında doğum ve jinekoloji AD'lerinin, fakültelerin kuruluşlarıyla ya da eğitim-öğretime başlamalarıyla eş zamanlı olarak faaliyete geçirilmesi (Tablo 1); alanın, klinik veteriner hekimliği öğretimindeki yerini ve rolünü ortaya koyan önemli bir veri olarak kabul edilmelidir. AD'lerin zorunlu derslerinin hemen hemen aynı yarıyıllarda ve aynı kredilerle fakültelerin ders programlarında yer almalarını (Tablo 1) ise bu derslerden önce, temel bilimler ile klinik öncesi bilimlere yönelik derslerin öğretilmesi zorunluluğu ile ilişkilendirmek gerekmektedir. Öte yandan, Türkiye'de veteriner doğum ve jinekoloji alanında lisans düzeyinde verilen zorunlu derslerin; yarıyılları ve kredileri açısından (Tablo 1) Avrupa'da veteriner hekimliği eğitim-öğretimi düzenleyen Avrupa Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları Birliği'nin (EAEVE) kriterlerine (3) uygun olduğu da görülmektedir. Bu durumu; EAEVE'ye üye olan veteriner fakültelerinden akreditasyon sürecine adım atanlar için bir tercihten ziyade bir zorunluluk olarak yorumlamak yanlış olmayacaktır.

Doğum ve jinekoloji AD'leri tarafından verilen seçmeli derslerde bir örneğin bulunmaması (Tablo 1) ise fakültelerin izledikleri eğitim-öğretim stratejilerinden ve dersleri veren öğretim üyelerinin tercihlerinden kaynaklanmış olabilir.

Türkiye'de 1982-Nisan 2011 arasında, veteriner doğum ve jinekoloji alanında açılan lisansüstü programların sayısal artışını (Tablo 2); veteriner fakültelerinin [dolayısıyla da doğum ve jinekoloji AD'lerinin] sayısında görülen artış ile ilişkilendirmenin yerinde olacağı düşünülmektedir. Ülkede, 1980'li yılların hemen öncesinde başlatılan ve 2547 sayılı Yasa⁴ ile hız kazanan yükseköğretimi ülke geneline yayma politikalarının (10) sonuçları arasında değerlendirilebilecek bu tabloda, veteriner fakültelerinin sayısal artışının sakıncalarına işaret eden çeşitli yayınların (1, 8, 9) varlığına rağmen; veteriner doğum ve

jinekoloji lisansüstü programlarının sayısal açıdan irdelenmesine olanak sağlayacak veri saptanamamıştır.

SBE'lerin bazılarında veteriner doğum ve jinekoloji alanına yönelik hem YL hem de doktora programları mevcut iken bazılarında yalnızca YL ya da yalnızca doktora programlarının bulunması (Tablo 2), ilk bakışta, mevcut AD'lerin bu programları açma koşullarını sağlayıp sağlayamaymaları ile açıklanabilir görünse de bu açıklama, her iki programı da açabilecek donanımına sahip olan Fırat, İstanbul ve Uludağ Üniversiteleri SBE'leri için geçerli değildir. Başağaç ve ark. ait bir çalışmada (2), Türkiye'de veteriner hekimliği eğitim-öğretim süresinin beş yıl olması nedeniyle, mezunlara verilen lisans diplomasının YL diplomasına eşdeğer nitelikte tutulmasının, SBE'lerinde veteriner hekimler için YL programlarının açılması konusunu tartışmalı hale getirdiği ve YL programlarını açabilecek durumdaki bazı enstitülerin, böyle bir yaklaşımla bu programları açmadıkları bildirilmiştir. Nitekim, Fırat ve Uludağ Üniversiteleri SBE'lerinde bu gerekçe ile yalnızca doktora programlarında öğretim verildiği, ilgili çalışmanın (2) bilgi derleme formlarına⁵ da kaydedilmiştir. Fırat, İstanbul ve Uludağ Üniversiteleri SBE'leri Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dallarında Nisan 2011 tarihi itibarıyla YL programlarının halen açılmamış olması (Tablo 2), Başağaç ve ark.'nın çalışmalarında (2) belirtilen gerekçenin bu tarihte de geçerliliğini koruduğunu akla getirmektedir. Ancak bu çalışmanın verileri toplanırken böyle bir geribildirim yapılmadığından, bu konuda kesin bir yargıya varılamamıştır.

Veteriner doğum ve jinekoloji alanında YL ve doktora programlarından en fazla mezunun (93) Ankara Üniversitesi SBE Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalından verilmiş olmasının (Tablo 2) bu birimin, ülkenin ilk ve en köklü Fakültesinde bulunmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Ankara'yı sırasıyla İstanbul, Selçuk, Fırat ve Uludağ Üniversiteleri SBE'lerinin ilgili AD'lerinin takip etmesinin; bu AD'lerin faaliyete geçiriliş tarihleri ve kurumsallaşmalarıyla ilgili olduğu söylenebilir. Nitekim, Türkiye'de 2011 yılı Nisan ayı itibarıyla mevcut 17 veteriner fakültesinin doğum ve jinekoloji AD'lerinde görev yapan öğretim üyelerinin yaklaşık yarısının yine Ankara, İstanbul, Fırat, Uludağ ve Selçuk Üniversiteleri Veteriner Fakültelerinde görev yapıyor/ yapmış olması (Tablo 3) da bu kurumsallaşma ile ilişkilendirilebilir.

Veteriner doğum ve jinekoloji alanında kitap ve makale gibi yayınların 1950'li yıllardan başlayarak dikkate değer bir biçimde artmasında (Tablo 4 ve Tablo 5), hem ilk Doğum ve Jinekoloji Kürsüsünün kurularak kendi kadrolarını yetiştirmesinin (4, 5); hem de 1970'den itibaren veteriner fakültelerinin sayısında görülen artışa (8, 9) bağlı olarak bu alanda çalışan öğretim elemanı sayısının da artmasının rol oynadığı ileri sürülebilir.

⁴ 6 Kasım 1981 tarih ve 17506 sayılı Resmi Gazete.

⁵ SBE'leri Bilgi Derleme Formları, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji AD arşivi.

Bilimsel yayınların özellikle 1980’li yıllardan itibaren uluslararası nitelik kazanmasını (Tablo 5) ise Türkiye’de üniversiter sistemin işleyişini düzenleyen Yükseköğretim Kanunundan kaynaklanan bir gereklilik olarak değerlendirmek mümkündür. Nitekim 2547 sayılı Kanun ile akademik personelin atanma ve yükseltme kriterleri arasına “uluslararası düzeyde orijinal yayınlar yapmış olmak” şartının eklenmesi bu kanıyı doğrular niteliktedir. Benzer bir durum, Üniversitelerarası Kurul’un 2001 yılında aldığı “seçilen bilimsel dergilerde yayın yapma zorunluluğunun getirilmesi” yönündeki kararı⁶ sonucunda da yaşanmış; özellikle 2000 yılından sonra yayımlanan uluslararası makale sayısı, ulusal makale sayısının iki katına ulaşmıştır.

Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji alanında yürütülen projeler ve destekleyen kurumlara bakarak (Tablo 6), mevcut bütün veteriner fakültelerinin doğum ve jinekoloji AD’lerinin bu konuda aktif oldukları söylenebilir. En fazla desteğin Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından verilmesi ise TÜBİTAK’ın Türkiye’nin bilim yaşamındaki yerini işaret eden dolaylı bir veri olarak kabul edilebilir.

Sonuç olarak ilk Doğum ve Jinekoloji AD’nin 1952 yılında kurulmasıyla birlikte, Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji alanının kurumsallaşma sürecinin de başladığı ve özellikle 1980’li yıllardan itibaren artan fakülte sayısına da bağlı olarak alanın eğitim-öğretim araştırma ve yayın faaliyetlerinde dikkate değer bir büyümenin yaşandığı görülmektedir.

Kaynaklar

1. **Anonim** (2010): 3. Türk Veteriner Hekimliği Kurultayı Komisyon Raporları. Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Ankara.
2. **Başağaç Gül RT, Özkul T, Akçay A, Melikoğlu B** (2010): Türkiye’de veteriner hekimliği alanında lisansüstü eğitim. Ankara Üniv Vet Fak Derg, **57**:19-24.
3. **EAEVE** (2011): *Evaluation of veterinary training in Europe: Principles and Process of Evaluation and Manual of Standard Operating Procedures*. Erişim Tarihi: 09.09.2013. Erişim Adresi: <http://www.eaeve.org/fileadmin/downloads/sop/IntroductionLyon2011.pdf>
4. **Erk N, Dinçer F** (1970): *Türkiye’de Veteriner Hekimlik Öğretimi ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Tarihi*. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 259, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
5. **Erk N, Erk H** (1963): *Veteriner doğum ve jinekoloji tarihine bir bakış*. Ankara Üniv Vet Fak Derg, **10**(1): 26-34.
6. **Erk N** (1973): *Türkiye Cumhuriyetinin İlk 50 yılında (1923- 1973) Veteriner Hekimlik Öğretiminin Gösterdiği Gelişmeler*. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
7. **Minas** (1318-1902): *Fenn-i Vilâde-i Baytariyye*. Mekteb-i Fünûn-u Harbiye-i Şahane Matbaası, İstanbul.
8. **Özen A, Doğan Ö, Başağaç Gül RT, Özkul T, Yüksel E** (2012): *Türkiye’de veteriner hekimliği üzerine araştırmalar I: veteriner hekimliği eğitim-öğretimi*, Kafkas Univ Vet Fak Derg, **18**(4): 605-611.
9. **Özen R, Özen A** (2006): *Veterinary education in Turkey*. JVME, **33**(2): 187-196.
10. **T.C. Yükseköğretim Kurulu** (2006): *Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi-Taslak Rapor*. Erişim Tarihi: 22.08.2010. Erişim Adresi: <http://www.yok.gov.tr/duyuru/2006/turkiyeninyuksekogretimstratejisi.pdf>

Geliş tarihi: 26.04.2013 / Kabul tarihi: 21.10.2013

Yazışma adresi:

Doç. Dr. R. Tamay Başağaç Gül
Ankara Üniversitesi,
Veteriner Fakültesi,
Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji AD,
06110, Ankara.
e-posta: basagac@veterinary.ankara.edu.tr

⁶ 11 Haziran 2001 tarih ve 1666 sayılı T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı Kararı.